

Briselē, 16.3.2023.
COM(2023) 162 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

Vienotajam tirgum 30 gadi

1. IEVADS

Šogad vienotais tirgus svin savu 30. gadadienu. Vienotais tirgus ir viens no dižākajiem ES sasniegumiem. Kopš tā izveides 1993. gadā iedzīvotāji un uzņēmumi ir guvuši labumu no brīvas cilvēku pārvietošanās un pakalpojumu, preču un kapitāla aprites tādā mērā, kas pārsniedz pat pārdrošākās cerības pirms trim desmitgadēm.

Vienotais tirgus, kas sākotnēji bija iecerēts kā brīvas tirdzniecības zona bez tarifu vai netarifu šķēršļiem starp tās dalībvalstīm, ir kļuvis par daudz ko vairāk. Tas ir sekmīgi kļuvis par pasaulē lielāko integrēto vienotā tirgus zonu¹, kas vienlaikus ir viena no visvairāk uz ārvalstīm orientētajām. Taču vienotais tirgus ir daudz kas vairāk par tiesisko regulējumu vai vienkārši par tirgu. Tā ir brīvības, progresa, iespēju, izaugsmes, kopīgas labklājības, izturētspējas un ģeopolitiskās ietekmes projicēšanas telpa.

Atskatoties uz daudzajiem sasniegumiem, kurus ikdienā esam pieraduši uzskatīt par pašsaprotamiem, ir svarīgi atzīt, ka vienotais tirgus ir vērtīgs dzīvs aktīvs, kas mums nepārtraukti jāuztur un jāuzlabo.

Vienotajam tirgum jāturpina pielāgoties jauniem izaicinājumiem², kā cita starpā atzīts Eiropas Parlamenta rezolūcijā par vienotā tirgus izveides 30. gadadienu³. Lai turpinātu to uzturēt, pilnveidot, pilnībā izmantot tā potenciālu, saglabāt vienlīdzīgas konkurences apstākļus gan iekšēji, gan globāli un nodrošināt, ka tas ir ES labklājības pamatā, pateicoties ilgtermiņa konkurētspējai un produktivitātei, ir vajadzīgi kopīgi centieni, kā to pieprasījusi Eiropadome⁴. Vienotais tirgus ir kopīga telpa, kas ar paredzamu un vienkāršu tiesisko regulējumu piesaista investīcijas gan ES iekšienē, gan no ārvalstīm.

Kopīgiem spēkiem ir jāisteno spēkā esošie noteikumi, jānovērš šķēršļi un jāizpēta jomas turpmākai vienotā tirgus integrācijai. Potenciālie ieguvumi ir ļoti nozīmīgi: ir aplēsts, ka, likvidējot dalībvalstu līmeņa šķēršļus vienotajam preču un pakalpojumu tirgum, līdz 2029. gada beigām ekonomika varētu pieaugt par 713 miljardiem euro⁵.

¹ Aprēķināts pēc pirktspējas paritātes, SVF Ziņojums par pasaules ekonomikas perspektīvām.

² Arī demogrāfiskie.

³ Eiropas Parlamenta 2023. gada 18. janvāra rezolūcija par vienotā tirgus izveides 30. gadadienu: cildinot sasniegumus un raugoties uz turpmāko attīstību (P9_TA(2023)0007).

⁴ Eiropadomes secinājumi, 2023. gada 9. februāris.

⁵ Eiropas integrācijas trūkuma radīto izmaksu attēlojums (2019–2024), Eiropas Parlamenta Izpētes dienesta pētījums, 2019. gads.

2. VIENOTAIS TIRGUS IR EIROPAS PROJEKTA PAMATĀ JAU 30 GADUS

2.1. Iedzīvotāju ikdienas un uzņēmumu darbības uzlabošana, veicinot zaļo un digitālo pārkārtošanos

Brīva cilvēku pārvietošanās un preču, pakalpojumu un kapitāla aprite nodrošina eiropiešiem piekļuvi visplašākajam ražojumu, pakalpojumu, pieredzes, ideju, kultūru un valodu klāstam. Katru dienu no tā labumu gūst vairāk nekā 440 miljoni iedzīvotāju visā Eiropas kontinentā. Vienotais tirgus pirmām kārtām ir līdzeklis cilvēku labklājības uzlabošanai.

Viesabonēšanas papildmaksu atcelšana ļauj uzturēt saikni ar ģimeni un draugiem, ceļojot pa Eiropu. Vienotajā tirgū aprītē esošās **patēriņa preces un pārtika**, neatkarīgi no tā, vai tās iegādātas tiešsaistē vai tirdzniecības vietās, ir kļuvušas drošākas, un bīstamie ražojumi tiek atsaukti no tirgus. **Vienots elektronisko ierīču lādētājs** samazinās elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumu daudzumu un patērētāju neērtības, kā arī ļaus patērētājiem aiztaupīt 250 miljonus euro gadā. Eiropas vienotā transporta telpa ļauj ES teritorijā ceļot un pārvadāt preces par pieņemamām cenām. Aizsargātas **pasāžieru tiesības** nozīmē, ka mēs saņemam kompensāciju, ja mūsu ceļojuma plāni tiek izjaukti. Uzņēmumi un iedzīvotāji var veikt pārrobežu maksājumus tikpat vienkārši kā iekšzemes maksājumus. Patērētāji, kas piesakās **kredītam**, var rēķināties ar uzlabotu aizsardzību.

Vienotais tirgus arī atvieglo dzīvošanu, studijas, darbu un pensionēšanos citā dalībvalstī. Programma "**Erasmus**" ir devusi iespēju teju 13 miljoniem jauniešu studēt un strādāt ārzemēs. Vienotais tirgus ir paplašinājis Eiropas profesionāļu perspektīvas un iespējas, jo viņu **profesionālā kvalifikācija** tiek vieglāk atzīta. Pateicoties **sociālā nodrošinājuma** noteikumu saskaņošanai, miljoniem eiropiešu var turpināt izmantot savas tiesības uz pensiju un veselības aprūpi, dzīvojot ārzemēs, un noteikumi par drošību un veselības aizsardzību darbā nodrošina godīgu konkurenci un augstus standartus visiem neatkarīgi no darba vietas⁶.

Vienotais tirgus ir jaudīgs dzinējspēks, ar kura palīdzību var paātrināt **zaļo pārkārtošanos** saskaņā ar Eiropas zaļo kursu. ES līmenī vienoti ražojumu standarti nodrošina atbilstību vides un drošības prasībām, kā arī energoefektivitātes prasībām. ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) uz tirgu balstītā pieeja samazina emisijas rentablā veidā, savukārt tās sniegtie ieņēmumi var atbalstīt pāreju uz tīrāku ražošanu un veicināt inovācijas.

Integrēts **ES enerģijas tirgus** ir izmaksu ziņā visefektīvākais veids, kā ES iedzīvotājiem nodrošināt ilgtspējīgu, drošu un cenas ziņā pieejamu energoapgādi. Pēdējās desmitgades laikā veiktie nozīmīgie pasākumi, kuru mērķis ir veicināt elektroenerģijas tirgu integrāciju Eiropā, patērētājiem ir devuši ievērojamus ieguvumus, kas sastāda aptuveni 34 miljardus euro gadā, jo ir nodrošināta pārrobežu tirdzniecība starp dalībvalstīm un uzlabota enerģijas piegādes drošība plašākā ģeogrāfiskā teritorijā⁷. Ņemot vērā biežos piegādes traucējumus, vienotais

⁶ Šī vienotā tirgus visaptverošā loma ir atzīta EP rezolūcijā (sk. 9. punktu).

⁷ Energoregulatoru sadarbības aģentūra: <https://www.acer.europa.eu/events-and-engagement/news/press-release-acer-publishes-its-final-assessment-eu-wholesale>.

tirgus ir palīdzējis nodrošināt, ka enerģija, jo īpaši gāze, nonāk tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga. Reģionālā sadarbība un solidaritāte ir būtiska ES energosistēmas izturētspējas nodrošināšanā. Enerģijas piegādes drošības stabilitāti būtiski veicinājusi *TEN-E* regula, ar kuras palīdzību ar kopīgu interešu projektiem (KIP) savstarpēji savienotas dalībvalstu energosistēmas. Vienlaikus nesēnā enerģētiskā krīze ir atklājusi vairākas nepilnības, uz kurām ES bija jāreaģē.

Nākamajos gados vienotajam tirgum ir jāattīstās, lai attaisnotu iedzīvotāju cerības uz cilvēkorientētu **digitālo pārkārtošanos** un tirgiem, kas padara ilgtspējīgu izvēli cenas ziņā pieejamu un pievilcīgu. **Digitālo pakalpojumu akts** nodrošinās, ka tiešsaistes uzņēmumi var darboties visā Eiropā, pamatojoties uz vienotu tieši piemērojamu noteikumu kopumu, un ka iedzīvotāji var droši izmantot tiešsaistes platformas un e-komercijas pakalpojumus neatkarīgi no atrašanās vietas ES, un ka viņi ir aizsargāti pret nelegālu saturu, dezinformāciju un kibernetorizēšanu. **Digitālo tirgu akts** nodrošinās taisnīgus un konkurētspējīgus tirgus digitālajā nozarē, lai platformas nevarētu ļaunprātīgi izmantot savu vērtziņa varu vienotajā tirgū. Saskaņoti noteikumi tādās jomās kā audiovizuālie mediji un autortiesības atbalsta kultūras daudzveidību un mediju plurālismu digitālajā telpā. Ar jau pieņemto Datu pārvaldības aktu un Datu aktu, par kuru sarunas norisinās, ES veido īstu **vienotu datu tirgu**, paverot iespējas visiem ekonomikas dalībniekiem un padarot Eiropu par pasaules līderi elastīgas datu ekonomikas jomā. Un mēs veidojam **kiberdrošības** vienoto tirgu, tostarp kiberdrošības prasības jebkuram savienojamam produktam, programmatūrai vai aparatūrai.

ES ir izstrādājusi digitālos rīkus, lai vienotais tirgus darbotos raitāk. Pandēmijas laikā Komisija ātri izstrādāja **digitālo Covid-19 sertifikātu**, lai atvieglotu pārvietošanās brīvību, ļaujot ES pilsoņiem un iedzīvotājiem viegli uzrādīt digitālu apliecinājumu tam, ka viņi ir vakcināti pret Covid-19, saņēmuši negatīvu testa rezultātu vai atveseļojušies.

Digitālie rīki **samazina administratīvo slogu un sniedz pārredzamību** iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Ja viņi vēlas uzzināt vairāk par savām tiesībām un iespējām, viņi var vērsties portālā “**Your Europe**”, kas ir vienots informācijas avots. Tie, kas meklē padomu, saskaroties ar vienotā tirgus problēmām, var izmantot pakalpojumus “**Tavs Eiropas padomdevējs**” un **SOLVIT**, kas palīdz uzņēmumiem un privātpersonām, kurus skāruši ES tiesību aktu pārkāpumi, atrisināt strīdus un saņemt ārpustiesas tiesisko aizsardzību, un tādējādi pārvarēt šķēršļus. Lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, **SOLVIT** koncentrēsies uz to, lai palīdzētu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) pēc iespējas labāk izmantot vienotā tirgus sniegtās iespējas. **Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI)**⁸, kas savieno tūkstošiem valsts pārvaldes iestāžu, atvieglo pārrobežu administratīvo apmaiņu starp tām un sniedz risinājumus problēmām. Gadu gaitā tā ir pastāvīgi attīstījusies un tagad aptver 19 politikas jomas⁹. Kopā šie pakalpojumi veido īstu “vienotā tirgus atbalsta biroju”, no kura labumu gūst gan uzņēmumi, gan pārvaldes iestādes.

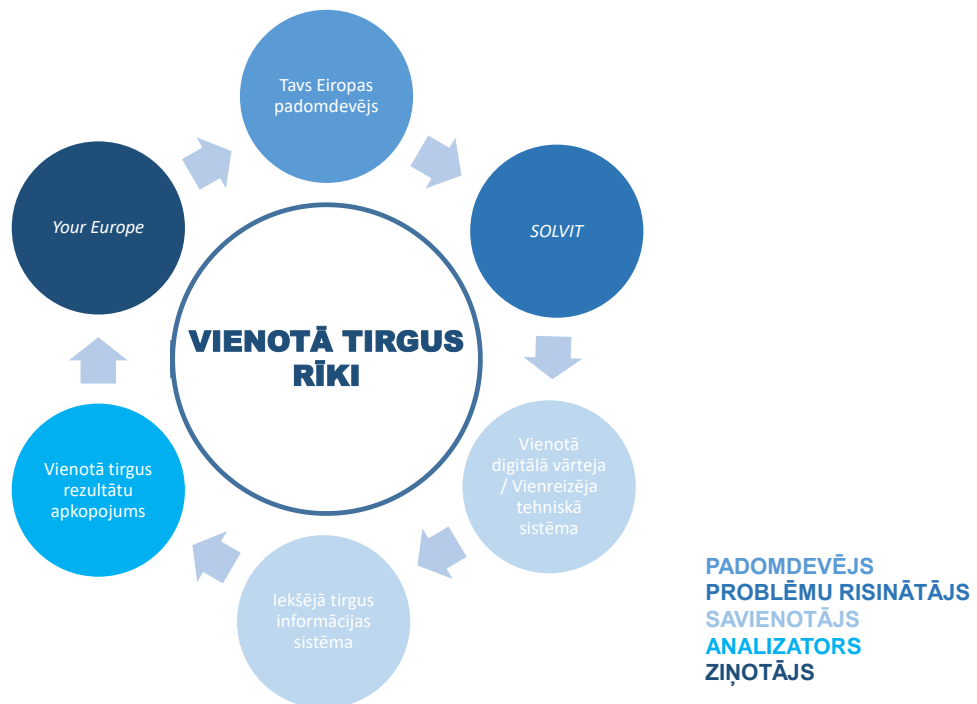
Vienreizējas iesniegšanas tehniskā sistēma (OOTS) nodrošinās, ka tad, kad uzņēmums vai pilsonis ir vienreiz iesniedzis dokumentu valsts pārvaldes iestādei, šo dokumentu var droši pārsūtīt citām valsts pārvaldes iestādēm, lai uzņēmums vai privātpersona varētu pabeigt citas procedūras, neiesniedzot to atkārtoti. Visi šie rīki ir pieejami, izmantojot ES **vienoto digitālo**

⁸ Iekšējā tirgus informācijas sistēma: https://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lv.htm.

⁹ [2022. gada Vienotā tirgus rezultātu apkopojums](#), IMI kopējais sniegums.

vārteju. Turklāt **Eiropas digitālās identitātes maks**¹⁰ nodrošinās iedzīvotājiem un uzņēmumiem standartizētus dokumentus, kurus tie varēs izmantot, lai visā ES droši identificētu sevi un svarīgāko informāciju, piemēram, diplomus, kas apliecina profesionālo kvalifikāciju, vai dokumentus, kas attiecas uz veselības aprūpi un sociālo nodrošinājumu. Turklāt, īstenojot ES digitālās desmitgades¹¹ mērķus, ES vēlas līdz 2030. gadam nodrošināt visus galvenos sabiedriskos pakalpojumus tiešsaistē.

1. diagramma. Vienotā tirgus rīki

Avots: Eiropas Komisija

2.2. Ekonomikas stimulēšana

Vienotais tirgus kā pasaulē lielākais integrētais tirgus makroekonomikas ziņā ir pārspējis visas cerības. Tas veido 18 % no pasaules IKP¹² un ir atspēriena punkts uzņēmumiem, kas piedāvā savas preces un pakalpojumus vairāk nekā 440 miljoniem ES iedzīvotāju visā Eiropas kontinentā. Tajā darbojas 23 miljoni uzņēmumu¹³, kas nodarbina gandrīz 128 miljonus cilvēku¹⁴. Vienotais tirgus ir devis ļoti **ievērojamus ekonomiskos ieguvumus**,

¹⁰ Plašāku informāciju sk. lapā [Eiropas digitālā identitāte \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20221206-1).

¹¹ Plašāku informāciju sk. [lēmumā par politikas programmu “Digitālās desmitgades ceļš” 2030. gadam](#).

¹² IKP pašreizējās cenās.

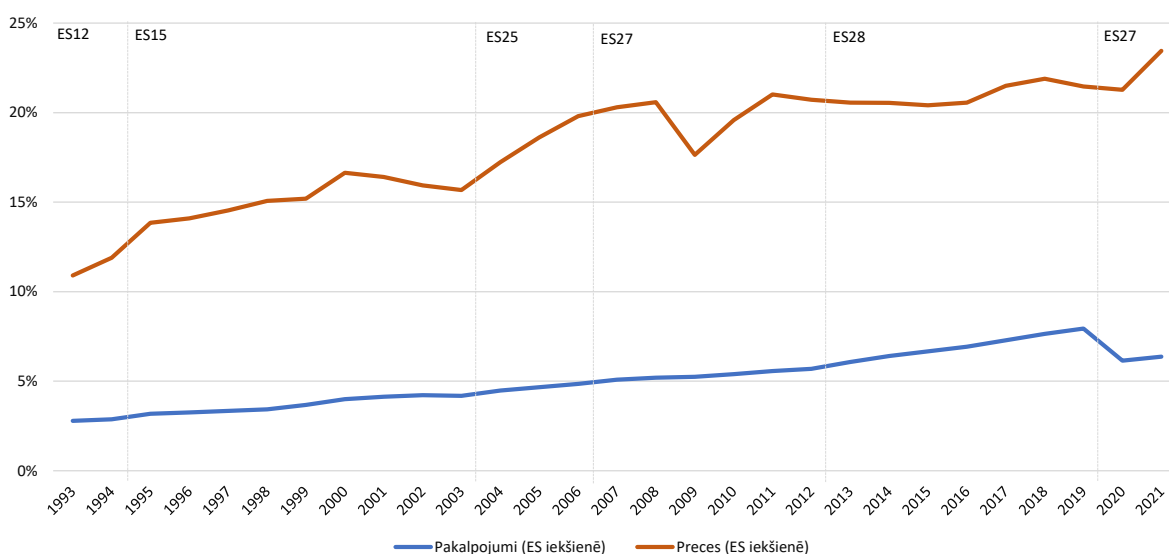
¹³ Izņemot finanšu nozari.

¹⁴ Atzīmējot ES vienotā tirgus izveides 30. gadadienu (1993–2023), Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/edn-20221206-1>.

Šis rādītājs aptver “nefinanšu uzņēmējdarbības ekonomiku” (NACE 2. red. B–N sadaļa un 95. nodaļa, izņemot K sadaļu), kas ietver: rūpniecību, būvniecību, sadales tirdzniecību, nefinanšu pakalpojumus.

nodrošinot ES tādu IKP, kas ilgtermiņā ir līdz pat 9 % lielāks nekā tad, ja vienotā tirgus nebūtu¹⁵. Šī integrācija joprojām ir **būtisks izaugsmes un darbvieta izveides avots**¹⁶. Lai gan kopējā nodarbinātība ES laikā no 2000. līdz 2014. gadam palielinājās par 5,5 %, to darbvieta skaits, kas atkarīgas no pārrobežu pakalpojumiem¹⁷, tajā pašā laikposmā gandrīz divkāršojās (no 5,6 līdz 10,9 miljoniem)¹⁸. Preču un pakalpojumu tirdzniecības apjoms starp dalībvalstīm salīdzinājumā ar ES ekonomikas apjomu pēdējo 30 gadu laikā ir aptuveni divkāršojies. Pētnieki norāda, ka Eiropā ekonomiskā integrācija no regulatīvā viedokļa ir progresīvāka nekā, piemēram, Amerikas Savienotajās Valstīs¹⁹.

2. diagramma. Preču un pakalpojumu tirdzniecība vienotajā tirgū (1993–2021)

Avots: Komisijas dienesti, pamatojoties uz Eurostat datiem. Piezīme: diagrammā attēlotas ES iekšējās preču un pakalpojumu tirdzniecības plūsmas kā daļa no ES IKP. Diagrammā ar vertikālām punktētām līnijām ir iezīmētas izmaiņas tirdzniecības un IKP datu tvērumā, ņemot vērā dalībvalstu skaitu (piemēram, 2007.–2012. gada periodā ņemta vērā tirdzniecība un IKP ES27, savukārt 2013.–2019. gada periodā — tirdzniecība un IKP ES28). Tirdzniecību mēra ar importa un eksporta vidējo rādītāju.

Turklāt vienotais tirgus ir svarīgs **finanšu integrācijas** instruments Eiropā un ir būtisks ekonomiskajai un monetārajai savienībai. Tas uzņēmumiem atvieglo naudas piesaisti un

¹⁵ Jan in't Veld (2019). *Quantifying the Economic Effects of the Single Market in a Structural Macromodel* (europa.eu), diskusiju dokuments Nr. 094.

¹⁶ Avots: Dānijas Rūpniecības, uzņēmējdarbības un finanšu lietu ministrija. *The Single Market accounts for 56 million jobs across the EU*.

¹⁷ Darbinieki uzņēmumos, kas eksportē pakalpojumus vai piegādā eksporta nozarei starpproduktus un starppakalpojumus.

¹⁸ Avots: Manuel Fritsch, Dr. Roman Bertenrath (2019). *Cross border services in the internal market: an important contribution to economic and social cohesion*, pētījums: <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/publications-other-work/publications/cross-border-services-internal-market-important-contribution-economic-and-social-cohesion>.

¹⁹ Avots: Parson, C., Smith, A. (2022). *The 'completeness' of the EU Single Market in comparison to the United States*, Single Market Economy Papers, WP7, Eiropas Komisijas Publikāciju birojs. Sk. arī 2.4. iedaļu par to, kā ES tiek novērti neregulatīvie šķēršļi, nodrošinot administratīvo sadarbību un digitālos rīkus.

padara Eiropu par pievilcīgāku vietu investīcijām²⁰. Pēdējās desmitgadēs ārvalstu tiešo investīciju un portfeļieguldījumu apjoms ES iekšienē turpināja pieaugt, un 2021. gada otrajā ceturksnī salīdzinājumā ar 2002. gada sākumu tas bija attiecīgi gandrīz piecas reizes lielāks un četras reizes lielāks. Kapitāla tirgu savienības rīcības plāna ietvaros tiek īstenotas vairākas iniciatīvas ar nolūku pabeigt vienotā kapitāla tirgus izveidi. Pavisam nesen, 2022. gada decembrī, kapitāla tirgu savienības ietvaros Komisija nāca klajā ar priekšlikumu samazināt birokrātiju uzņēmumiem, jo īpaši MVU, kas vēlas piesaistīt līdzekļus biržās, un priekšlikumu novērst strukturālos šķēršļus, saskaņojot uzņēmumu maksātspējas likumu galvenos aspektus. Tomēr vēl ir daudz darāmā, lai integrētu valstu kapitāla tirgus. Integrētas un uzticamas maksājumu sistēmas atbalsta vienotā tirgus darbību un tādējādi veicina ES konkurētspēju.

Nozīmīgs ir arī vienotā tirgus sniegtais sociālais ieguvums nodarbinātības jomā, jo līdz pat 56 miljoniem darbvieta ES ir atkarīgas no ES iekšējās tirdzniecības. Pēdējo 30 gadu laikā mobilu ES darba ņēmēju skaits ir pastāvīgi palielinājies, pateicoties arī tādām programmām kā *EURES*²¹ un politikai, kuras mērķis ir uzlabot kvalifikāciju un prasmju atzīšanu. ES sociālās tirgus ekonomikas modelis balstās uz augstiem sociālajiem standartiem, ko sekmē **Eiropas sociālo tiesību pilārs**. Tas atbalsta vienlīdzīgas iespējas un piekļuvi darba tirgum, taisnīgus darba apstākļus un sociālo aizsardzību, iekļautību un daudzveidību (piemēram, attiecībā uz darba ņēmēju norīkošanu darbā²², darba un privātās dzīves līdzsvaru²³, adekvātu minimālo algu²⁴ un darba samaksas pārredzamību). Tādējādi šī sociālā sistēma veicina vienlīdzīgu konkurences apstākļus vienotajā tirgū.

Vienotais tirgus ir veicinājis arī **sociālās ekonomikas** tālāku attīstību — Eiropā ir aptuveni 2,8 miljoni sociālās ekonomikas vienību, kurās nodarbināti aptuveni 13,6 miljoni cilvēku²⁵. 2021. gada decembrī²⁶ Komisija pieņēma rīcības plānu sociālajai ekonomikai, kurā ierosināti konkrēti pasākumi, kas īstenojami līdz 2030. gadam. Šogad tiks pieņemta sociālās ekonomikas pakete, tajā skaitā likumdošanas iniciatīva par asociāciju pārrobežu darbību vienotajā tirgū.

Vienotajam tirgum ir bijusi liela nozīme, nodrošinot pakāpenisku augšupēju **ekonomisko konvergenci** ES pēc secīgām paplašināšanās kārtām. Tas ir tāpēc, ka vienotais tirgus ir radījis vienlīdzīgu konkurences apstākļus uzņēmumiem visā ES, atvieglojot to pārrobežu darbību un nodrošinot vienlīdzīgu konkurences apstākļus. Tas ir veicinājis plašāku

²⁰ Avots: Eiropas Centrālā banka (2022). *Financial Integration and Structure in the Euro Area*, tehniskais ziņojums, Eiropas Centrālā banka, Frankfurte. Eiropas Komisija (2022). *European Financial Stability and Integration Review*, dienestu darba dokuments, SWD(2022) 93 final, Eiropas Komisija, Brisele.

²¹ *EURES* ir Eiropas nodarbinātības dienestu sadarbības tīkls, kura mērķis ir atvieglot darba ņēmēju brīvu pārvietošanos [EURES \(europa.eu\)](https://eures.europa.eu).

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/957 (2018. gada 28. jūnijs), ar ko groza Direktīvu 96/71/EK par darba ņēmēju norīkošanu darbā pakalpojumu sniegšanas jomā (Dokuments attiecas uz EEZ).

²³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/1158 (2019. gada 20. jūnijs) par darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem un ar ko atceļ Padomes Direktīvu 2010/18/ES.

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2022/2041 (2022. gada 19. oktobris) par adekvātām minimālajām algām Eiropas Savienībā.

²⁵ Attēls, kas aptver ES28. Sk. Monzon J. L., Chaves R. (2017). *European Economic and Social Committee, Recent evolutions of the Social Economy in the European Union*.

²⁶ Komisijas paziņojums "Ekonomikas, kas darbojas cilvēku labā, veidošana. Rīcības plāns sociālajai ekonomikai" (COM(2021) 778).

pārrobežu tirdzniecību un investīcijas, kas savukārt ir sekmējis ekonomikas izaugsmi un darbvietu radīšanu²⁷. Sociālā un ekonomiskā kohēzija ir būtiska vienotā tirgus darbībai, kā atzīts tā dibināšanas aktā pirms 30 gadiem. Kohēzijas politika atbalsta Eiropas reģionu harmonisku attīstību, ļaujot tiem sniegt ieguldījumu vienotajā tirgū un gūt labumu no dalības tajā. Paplašinot ekonomiskās aktivitātes iespējas, vienotais tirgus ir ļāvis valstīm ar zemākiem ienākumiem tuvināties valstīm ar augstākiem ienākumiem un ir veicinājis darbvietu radīšanu, tādējādi samazinot bezdarbu. Vienotais tirgus ir **stiprinājis Eiropas uzņēmumu konkurētspēju**²⁸, kā rezultātā patērētājiem tiek piedāvāti labāki produkti un zemākas cenas²⁹. Līdz ar to vērtības ķēdes ES ir kļuvušas cieši integrētas un savstarpēji saistītas. Piemēram, mobilitātes un autobūves nozares ekosistēmu veido ne tikai lielas, pasaulē pazīstamas korporācijas, bet galvenokārt sastāvdaļu piegādātāji, pārdošanas un remonta tīkli, un tā kopumā aptver 1,8 miljonus uzņēmumu, no kuriem 99,7 % ir MVU.

Konkurences politikai ir ārkārtīgi būtiska loma labi funkcionējošu tirgu saglabāšanā un attiecīgo tirgus nepilnību novēršanā Eiropā. Kopš Eiropas Savienības izveides konkurences politika ir palīdzējusi nozarēm kļūt spēcīgākām un konkurētspējīgākām pasaules mērogā un ir nodrošinājusi, ka ES pilsoņi ir galvenie ieguvēji no augsti konkurētspējīgas sociālās tirgus ekonomikas. Konkurences tiesību izpildes panākšana uz skaidru noteikumu pamata arī nodrošina juridisko noteiktību un paredzamību visiem uzņēmumiem, kas cenšas maksimāli izmantot Eiropas vienotā tirgus potenciālu.

2.3. Izturētspējas un noturības pret krīzēm veidošana

Neseno krīžu virkne ir pierādījusi, cik ļoti svarīgi ir, lai vienotais tirgus darbotos bez traucējumiem. Pamatpakalpojumi, piemēram, energoapgāde, ūdensapgāde, veselības aprūpe, transports³⁰ un telekomunikācijas, ir būtiski cilvēku labklājības nodrošināšanai, kā arī reaģēšanai ārkārtas situācijās. Šiem pakalpojumiem ir jāspēj darboties katastrofas vai krīzes laikā un pēc tās.

Ja dalībvalstis rīkojas individuāli, slēdzot savas robežas vai ieviešot ES iekšējos eksporta aizliegumus medicīnas iekārtām, graudiem vai izejvielām, tiek ietekmēta visa vienotā tirgus darbība, apdraudot gan rūpniecību, gan pakalpojumus un profesionāļus, gan arī iedzīvotājus.

²⁷ Avots: Parson, C., Smith, A. (2022). *The 'completeness' of the EU Single Market in comparison to the United States*, Single Market Economy Papers, WP7, Eiropas Komisijas Publikāciju birojs. Sk. arī 2.4. iedaļu par to, kā ES tiek novērsti neregulatīvie šķēršļi, nodrošinot administratīvo sadarbību un digitālos rīkus.

²⁸ Pēdējo desmit gadu laikā pētniecība un inovācija plašā nozīmē veicināja divas trešdaļas ES produktivitātes pieauguma. Pamatprogramma "Apvārsnis Eiropa" un tās iepriekšējās programmas ir palīdzējušas sniegt un veicināt izcilas zināšanas un tehnoloģijas visā vienotajā tirgū. Sk. *Science, Research and Innovation Performance of the EU (SRIP) report 2020* [Ziņojums par ES sniegumu zinātnē, pētniecībā un inovācijā, 2020. gads]. 2022. gada oktobrī veiktā Eirobarometra aptauja par konkurences politiku, kurā galvenā uzmanība tika pievērsta iedzīvotājiem un MVU, liecina: lielākā daļa respondentu uzskata, ka konkurence veicina inovāciju un ļauj nodrošināt lielāku izvēli un labākas cenas. Sk. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lv/ip_22_6374.

²⁹ Konkrētāk, tiek lēsts, ka intervences pasākumi saistībā ar apvienošanas, kartelēm un pretmonopola noteikumu ievērošanu laikposmā no 2012. līdz 2021. gadam nodrošināja tiešus ietaupījumus klientiem 12–21 miljarda euro apmērā gadā (2023. gada ziņojums par vienoto tirgu, 18. lpp.).

³⁰ Lai stiprinātu ES transporta izturētspēju krīzes situācijās, Komisija pieņēma paziņojumu par Ārkārtas rīcības plānu transporta nozarei (COM(2022) 211 final). Sk. arī Militārās mobilitātes rīcības plānu 2.0: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/action-plan-military-mobility-20_en.

Lai gan Covid-19 pandēmija sākotnēji izraisīja būtisku preču trūkumu un milzīgus sastrēgumus uz robežām, kas neļāva brīvi pārvietoties kritiski svarīgās profesijās strādājošajiem, vienotais tirgus pārvarēja šo krīzi. Kad pasaulē strauji pieauga pieprasījums pēc maskām un vakcīnām, vienotais tirgus palīdzēja pārvarēt daudzveidīgu piegādes avotu un ražošanas jaudas trūkumu, ražojot šīs ārkārtīgi svarīgās preces.

Pēc sākotnējā perioda, kad valstu iestādes vienpusēji un nekoordinēti radīja šķēršļus preču, pakalpojumu brīvai aprītei un cilvēku tiesībām brīvi pārvietoties, kas būtiski ietekmēja saimniecisko darbību, Komisija ar dalībvalstu atbalstu iesaistījās šo šķēršļu novēršanā, izmantojot tādas iniciatīvas kā “zaļās joslas”. ES saglabāja pilnībā atvērtas piegādes ķēdes ar pasauli, balstoties uz plaukstošo rūpniecību, kas gadu desmitiem ir guvusi labumu no vienotā tirgus, un apvienojot spēkus un spējas visā Eiropā — no lieliem uzņēmumiem līdz ļoti inovatīviem un konkurētspējīgiem MVU.

Pamatojoties uz šiem sasniegumiem, no šīm krīzēm esam guvuši nepieciešamās politiskās atziņas. Komisija izveidoja **Veselības ārkārtas situāciju gatavības un reaģēšanas iestādi (HERA)**, lai labāk konstatētu, novērstu un reaģētu uz turpmākām pārrobežu veselības ārkārtas situācijām. Komisija ir ierosinājusi arī jaunu **vienotā tirgus ārkārtas instrumentu**, lai nodrošinātu, ka turpmākajās krīzes situācijās vienotais tirgus paliek atvērts un taisnīgs un turpina nodrošināt iedzīvotājiem un uzņēmumiem visvairāk nepieciešamo preču un pakalpojumu pieejamību. Kopumā ES ir pastiprinājusi gatavību ārkārtas situācijām visos līmeņos, un to nodrošina Savienības civilās aizsardzības mehānisms³¹. Visbeidzot, lai nodrošinātu vienotā tirgus izturētspēju, ir nepieciešama saskaņota pieeja ES līmenī pret pieaugošiem pārrobežu apdraudējumiem, jo īpaši kritiskajām nozarēm un infrastruktūrai, kas tiek izstrādāta un īstenota drošības savienības ietvaros³².

Līdz ar labāku sagatavotību uzlabojas arī izturētspēja. Komisija ir izstrādājusi **agrīnās brīdināšanas sistēmu (“SCAN” uzraudzības sistēma)**³³, kuras mērķis ir nodrošināt faktus politikas veidošanai. Tā izmanto gandrīz reāllaika muitas datus un pēta neierastas apjoma un cenu svārstības, lai atklātu agrīnas piegādes ķēdes traucējumu pazīmes. Citi iespējamie virzītājspēki ir, piemēram, pārmērīga dažu importa veidu koncentrācija no ierobežotiem ārzemju avotiem, globāli atteices kritiskie elementi attiecībā uz kritiski svarīgām izejvielām, ko saasina stratēģiskas atkarības, vai norādes par ierobežotu ES rūpnieciskās ražošanas jaudu. **2022. gadā ierosinātais Mikrohēmu akts**³⁴ un vienlaikus ar šo paziņojumu pieņemtais priekšlikums par **Eiropas Kritiski svarīgo izejvielu aktu**³⁵ attiecīgi palīdzēs ES pasaules līmeņa pētniecībai nonākt vadošajās pozīcijās rūpniecībā, veicot ieguldījumus Eiropas rūpniecībā un veicinot starptautiskās partnerības, un izveidos sistēmu, lai uzlabotu piekļuvi izejvielām vienotajā tirgū, palielinātu Eiropas jaudu un dažādotu izejvielu ārējos avotus.

³¹ https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/eu-civil-protection-mechanism_en.

³² [Piemēram, Direktīva par kritisko vienību noturību \(Direktīva \(ES\) 2022/2557\)](#).

³³ Sk. “SCAN” (“Supply Chain Alert Notification” — piegādes ķēdes brīdinājuma paziņojums) uzraudzības sistēmu, kurā ieviesta šī pieeja un izmēģinājuma lietojums saules enerģijas elementiem: https://single-market-economy.ec.europa.eu/publications/scan-supply-chain-alert-notification-monitoring-system_en.

³⁴ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido pasākumu sistēmu Eiropas pusvadītāju ekosistēmas stiprināšanai (Mikrohēmu akts) (COM(2022) 46 final).

³⁵ COM(2023) 160.

Zaļā kursa industriālajā plānā neto nulles emisiju laikmetam³⁶ ir izklāstītas problēmas, ar kurām pašlaik saskaras Eiropas rūpniecība, un tāpēc tajā ir ierosināti turpmāki pasākumi neto nulles emisiju industrijas veicināšanai. Šā plāna ietvaros Komisija ir ierosinājusi **neto nulles emisiju industrijas aktu**³⁷ un pieņēmusi **valsts atbalsta krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējumu**³⁸, kurā izklāstīti mērķtiecīgi, pagaidu un samērīgi pasākumi, lai paātrinātu Eiropas konkurētspējīgu pāreju uz klimatneitrālu ekonomiku, vienlaikus novēršot vienotā tirgus sadrumstalotību. Turklāt, kā paziņots Zaļā kursa industriālajā plānā, Komisija līdz 2023. gada vasarai plāno ierosināt Eiropas Suverenitātes fonda izveidi, lai saglabātu Eiropas vadošās pozīcijas attiecībā uz svarīgākajām un jaunajām tehnoloģijām, kas saistītas ar zaļo un digitālo pārkārtošanos, kā arī lai aizsargātu kohēziju un saglabātu vienotā tirgus integritāti.

2.4. Vienotais tirgus kā pievilksanas faktors un ģeopolitiska vērtība pasaules mērogā

Vienotā tirgus sniegtās priekšrocības būtiski veicina **ES kā drošības, stabilitātes un atvērtu vērtību balsta pievilcību**. ES veido aptuveni 14 % no pasaules preču tirdzniecības apjoma³⁹. Papildus secīgām paplašināšanās kārtām no 1973. līdz 2007. gadam 20. gadsimta 90. gados EBTA dalībvalstis Islande, Lihtenšteina un Norvēģija nolēma izveidot Eiropas Ekonomikas zonu kopā ar ES, tādējādi paplašinot vienotā tirgus četras brīvības uz šīm valstīm. Daudzas Rietumbalkānu un austrumu kaimiņvalstis vēlas nākotnē kļūt par Eiropas Savienības un tās vienotā tirgus dalībvalstīm. ES ir stingri apņēmusies atbalstīt Rietumbalkānu valstis ceļā uz ES.

ES arī izmanto visas iespējas, lai vēl vairāk integrētu Ukrainu vienotajā tirgū, piemēram, pieslēdzot to ES elektrotīklam, atceļot ievadmuikas nodokļus Ukrainas eksportam uz ES, izveidojot solidaritātes ceļus, lai uzlabotu preču apriti un personu pārvietošanos, un iekļaujot Ukrainu Eiropas viesabonēšanas kā mājās zonā. Komisija ar Ukrainu koncentrēties uz saskaņotiem prioritāriem pasākumiem⁴⁰, tostarp publiskā iepirkuma, standartizācijas, rūpnieciskās sadarbības, tehnisko šķēršļu tirdzniecībā un atbilstības novērtēšanas jomā⁴¹, lai Ukrainu labāk integrētu vienotajā tirgū. Līdzīgi centieni tiek īstenoti, lai integrētu arī Moldovu. ES arī iekļauj Ukrainu un citas Austrumu partnerības valstis vairākās svarīgās ES programmās, piemēram, Vienotā tirgus programmā⁴².

Vienotais tirgus ir arī ietekmes projicēšanas instruments, **ģeopolitiska svira**, kas stiprina ES stāvokli un ietekmi pasaulē. Tas ir ES starptautiskās diplomātijas ekonomikas dimensijas mugurkauls. Šī globālā ietekme ir izšķiroša, ņemot vērā ģeopolitiskās norises pēdējo 30 gadu

³⁶ COM(2023) 62.

³⁷ COM(2023) 161.

³⁸ [Krīzes un pārkārtošanās pagaidu regulējums \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-communications/inline-press-communication/Item/KRIZES%20UN%20PARKARTOSANAS%20PAGAJDU%20REGULEJUMS).

³⁹ https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/economy_lv.

⁴⁰ Prioritārais rīcības plāns ES un Ukrainas padziļinātā un visaptverošā brīvās tirdzniecības nolīguma labākai īstenošanai.

⁴¹ Komisija gatavo pamatu nolīgumam ar Ukrainu par atbilstības novērtēšanu un rūpniecisko izstrādājumu pieņemamību (ACAA). Komisija ir iesaistījies arī sagatavošanās darbā ar Moldovu, lai sāktu sarunas par ACAA.

⁴² Lai stiprinātu vienoto tirgu, tika pieņemts ievērojams finansējums 4,2 miljardu euro apmērā — vienotā tirgus programma —, lai atbalstītu dažādas darbības, sākot ar tirgus uzraudzības uzlabošanu un beidzot ar atbalsta sniegšanu iedzīvotājiem un uzņēmumiem problēmu risināšanā, MVU konkurētspējas atbalstīšanu un pārtikas nekaitīguma uzlabošanu.

laikā un pastiprināto globālo konkurenci ar citām kontinentālām ekonomikām. Piemēram, pandēmijas laikā vakcīnu ātra izstrāde un apstiprināšana saskaņā ar ES stingro zāļu režīmu⁴³ deva ES spēcīgu pamatu, lai palīdzētu cīnīties ar Covid-19 globālā mērogā.

ES vienotā tirgus apjoms un pievilcība bieži vien ir iemesls tam, ka uzņēmumi izvēlas piemērot ES tiesību aktus un standartus savā globālajā darbībā. Tas ir ļāvis ES sniegt ieguldījumu pasaules labklājībā un ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā — ar ilgtspējīgu izaugsmi, augstu sociālās aizsardzības līmeni, privātuma un pamattiesību ievērošanu⁴⁴, kā arī stingru vides un cilvēktiesību aizsardzību.

Eiropas **standartizācijas sistēma** šajā ziņā ir īpašs veiksmes piemērs, jo īpaša nozīme ir saskaņotajiem Eiropas standartiem, kas ļauj uzņēmējiem visā vienotajā tirgū pierādīt ar vienu standartu atbilstību ES tiesību aktiem. Kā uzsvērts nesen pieņemtajā ES standartizācijas stratēģijā⁴⁵, standartiem ir liela nozīme digitālās un zaļās pārkārtošanās procesā, un tie var nodrošināt ES vadošo lomu pasaulē, jo īpaši attiecībā uz stratēģiskām tehnoloģijām. Standarti var arī veicināt iekļaujošāku sabiedrību, nodrošinot dažādu ikdienas preču un pakalpojumu pieejamību. Starptautiskajiem standartiem ir liela nozīme ne tikai tehnisko šķēršļu tirdzniecībā novēršanā, bet arī ES uzņēmumu piekļuves starptautiskajam tirgum atvieglošanā. Pieaugot standartu ģeopolitiskajai nozīmei, lielāka ES iesaiste starptautiskajos standartu izstrādes procesos ir arī būtiska, lai saglabātu ES vērtības un intereses. Šim nolūkam Komisija uzsāk stratēģiskus dialogus ar galvenajiem tirdzniecības partneriem, piemēram, ASV, Japānu un Indiju.

Vienotais tirgus ir ļāvis ES kļūt par tirdzniecības lielvaru, radot iespējas ES uzņēmumiem ārvalstīs, popularizējot mūsu noteikumus un vērtības, savienojot ES ar izaugsmes centriem visā pasaulē, nodrošinot mums nepieciešamās izejvielas un atbalstot citus ilgtspējības mērķu sasniegšanā. ES ir vadošais tirdzniecības partneris 53 pasaules valstīm, kas kopā veido 48 % no pasaules IKP. **Vienotais tirgus ir svira, kas nodrošina, ka ES atvērtība iet roku rokā ar ES noteikumu ievērošanu**, piemēram, novēršot ārvalstu subsīdiju radītos izkropļojumus⁴⁶, nepieļaujot preču ražošanu, izmantojot piespiedu darbu⁴⁷ vai vidiski un sociāli ilgtspējīgu praksi. Turklāt ES spēja izmantot ekonomiskos instrumentus, piemēram, sankcijas un ierobežojošus pasākumus, lai uzturētu uz noteikumiem balstītu starptautisko kārtību, ir atkarīga no labi funkcionējoša vienotā tirgus, kam ir būtiska loma pasaules ekonomikā.

⁴³ [Covid-19 vakcīnas Eiropas Zāļu aģentūra \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euipo/).

⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula, VDAR).

⁴⁵ ES standartizācijas stratēģija. Globālo standartu noteikšana noturīga, zaļa un digitāla ES vienotā tirgus atbalstam (COM(2022) 31).

⁴⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/2560 (2022. gada 14. decembris) par ārvalstu subsīdijām, kas izkropļo iekšējo tirgu.

⁴⁷ Priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes regula par tādu produktu aizliegšanu Savienības tirgū, kas izgatavoti, izmantojot piespiedu darbu (COM(2022) 453 final).

3. TĀLĀKĀ VIRZĪBA UZ VIENOTĀ TIRGUS TURPMĀKU INTEGRĀCIJU

Gadadienas ir iespēja ne tikai atskatīties uz pagātnes sasniegumiem, bet arī izvirzīt ieceres un mērķus nākotnei. Strauji mainīgajā vidē jāturpina centieni uzlabot vienotā tirgus noteikumu izpildi un veicināt kopīgu atbildību par vienoto tirgu ES un valstu līmenī. Vajadzības gadījumā noteikumi arī jāturpina pielāgot jauniem produktiem, pakalpojumiem un uzņēmējdarbības modeļiem, kas veicinās zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Pilnībā funkcionējošs vienotais tirgus ir būtisks ES ilgtermiņa konkurētspējas pamats. Komisijas paziņojumā par konkurētspēju, kas publicēts vienlaikus ar šo paziņojumu⁴⁸, ir izklāstīti pasākumi, kuri mērķis ir nodrošināt paredzamu, saskaņotu un vienkāršotu **tiesisko regulējumu, kas ir labvēlīgs** ilgtermiņa konkurētspējai, nodrošināt zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai un ekonomikas izaugsmei nepieciešamo prasmju pieejamību, kā arī paātrināt un uzlabot piekļuvi finansējumam.

Nākotnē Komisija sadarbosies ar visiem pārvaldības līmeņiem un visām ieinteresētajām personām, lai pilnībā izmantotu vienotā tirgus potenciālu un nodrošinātu stabilu pamatu ilgtspējīgai ilgtermiņa konkurētspējai. Tāpēc šajā paziņojumā galvenā uzmanība pievērsta divām galvenajām jomām, kurās nepieciešama turpmāka rīcība:

- **nodrošināt spēkā esošo vienotā tirgus noteikumu izpildi un novērst dalībvalstu līmeņa šķēršļus**, jo īpaši šķēršļus pārrobežu pakalpojumu sniegšanai, kā arī industriālajās ekosistēmās ar vislielāko ekonomiskās integrācijas potenciālu (mazumtirdzniecība, būvniecība, tūrisms, uzņēmējdarbības pakalpojumi un atjaunīgās enerģijas nozare),
- turpināt **stiprināt vienotā tirgus zaļo un digitālo dimensiju** kā inovācijas, izaugsmes un konkurētspējas avotu.

3.1. Vienotā tirgus noteikumu izpilde un dalībvalstu līmeņa šķēršļu novēršana

Iedzīvotāji un uzņēmumi var pilnībā izmantot vienotā tirgus priekšrocības tikai tad, ja ES noteikumi tiek pareizi īstenoti un izpildīti⁴⁹. Komisija un dalībvalstis kopīgi atbild par to, lai vienotā tirgus noteikumi ikdienā tiktu pareizi īstenoti. Jo īpaši pareiza noteikumu piemērošana ir atkarīga no valsts iestāžu centieniem nodrošināt to pilnīgu īstenošanu.

Pareiza un savlaicīga ES tiesību aktu transponēšana ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu, ka vienotā tirgus tiesību akti sasniedz paredzēto rezultātu. Vidējais vienotā tirgus direktīvu transponēšanas deficīts⁵⁰ šobrīd pārsniedz 1 % sliekšni, ko Eiropadome noteica 2007. gada martā. Tikai piecas dalībvalstis ir sasniegušas noteikto mērķrādītāju (sk. 3. diagrammu). Direktīvas ir arī pareizi jātransponē un jāpiemēro praksē, īpašu uzmanību pievēršot

⁴⁸ COM(2023) 168.

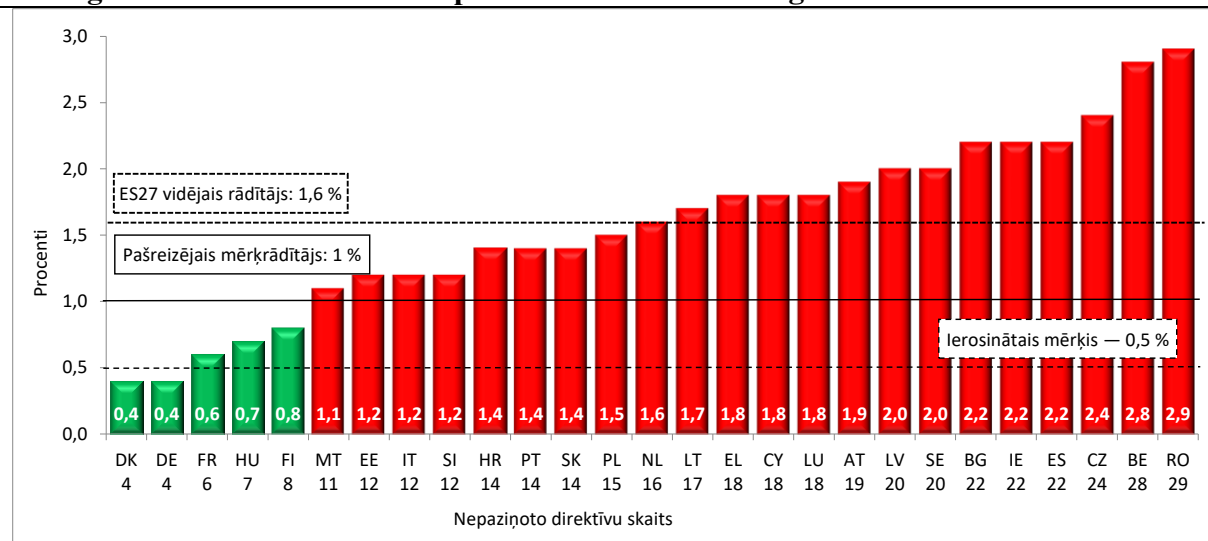
⁴⁹ Sk. arī neseno Komisijas paziņojumu "ES tiesību aktu izpilde Eiropai, kas nodrošina rezultātus" (COM(2022) 518 final).

⁵⁰ [Vienotā tirgus rezultātu apkopojums \(2022. gads\)](#).

Šajā analīzē aplūkotas 997 direktīvas un 5669 regulas vienotā tirgus darbības nodrošināšanai, kas bija spēkā 2021. gada 1. decembrī.

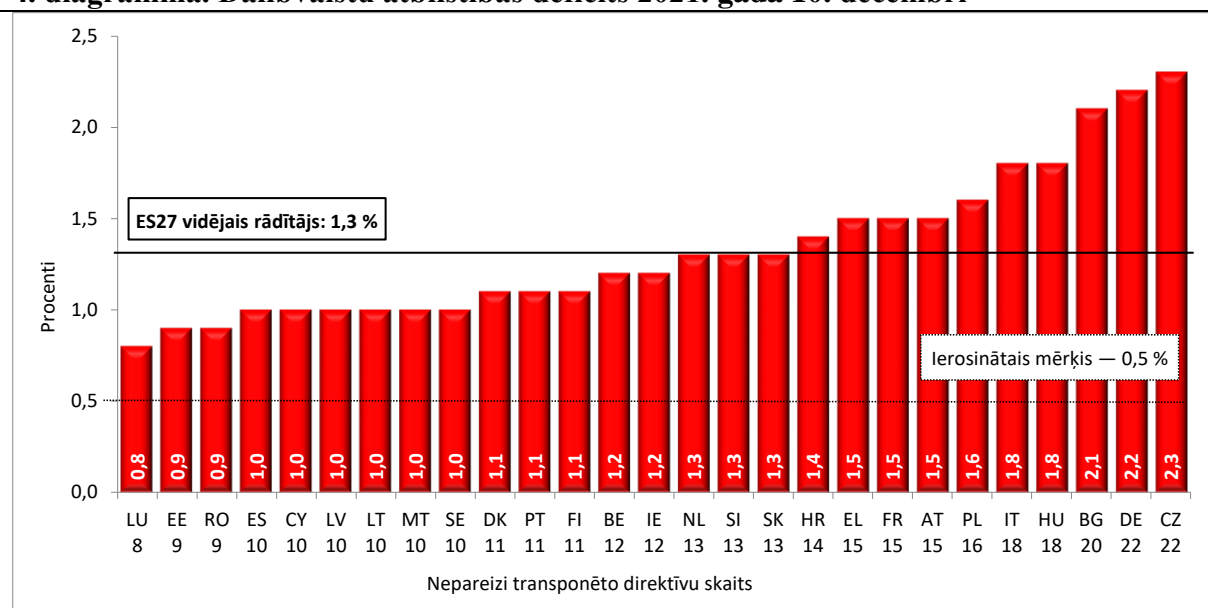
jautājumiem, kas saistīti ar nepamatotu, pārmērīgu reglamentēšanu. Šajā jomā dalībvalstīm situācija ir ievērojami jāuzlabo (sk. 4. diagrammu).

3. diagramma. Dalībvalstu transponēšanas deficīts 2021. gada 10. decembrī⁵¹

Avots: Vienotā tirgus rezultātu apkopojums⁵²

4. diagramma. Dalībvalstu atbilstības deficīts 2021. gada 10. decembrī

Avots: Vienotā tirgus rezultātu apkopojums⁵³

Nav universāla veida, kā panākt to, ka pilnībā tiek īstenots vienotā tirgus noteikumu

⁵¹ Sīkāku informāciju par izpildes deficīta mērķrādītājiem sk. 65.–68. zemsvītras piezīmē.

⁵² [Vienotā tirgus rezultātu apkopojums \(2022. gads\)](#).

⁵³ [Vienotā tirgus rezultātu apkopojums \(2022. gads\)](#).

potenciāls, taču visos gadījumos, lai veiksmīgi pārvaldītu vienoto tirgu, ir vajadzīga spēcīga atbilstības kultūra un partnerības gars. Komisija ir apņēmusies sadarboties ar dalībvalstīm atbilstoši to pārvaldes līmenī, lai atbalstītu un veicinātu mērķtiecīgu vienotā tirgus noteikumu īstenošanu. Papildus sadarbībai Komisija turpinās īstenot stingru izpildes politiku, lai panāktu, ka visas dalībvalstis kopīgi saskaņotos ES noteikumus arī kolektīvi pareizi piemēro.

Komisija izmanto **stratēģisku pieeju noteikumu izpildei** un veiksmīgi īsteno savu 2020. gada rīcības plānu vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei⁵⁴, koncentrējoties uz svarīgākajiem jautājumiem. Tas ietver uzņēmējdarbības veikšanas brīvības nodrošināšanu, preču un pakalpojumu brīvu apriti, ieskaitot speciālistu mobilitāti, lai novērstu prasmju trūkumu, publiskā iepirkuma noteikumu nodrošināšanu, kas ļauj uzņēmumiem konkurēt vienotajā tirgū un efektīvi izmantot publiskos līdzekļus, negodīgas maksājumu prakses un maksājumu kavējumu novēršanu, kā arī Eiropas standartu ieviešanu iedzīvotāju un uzņēmumu labā.

Lai mazinātu šķēršļus vienotajā pakalpojumu tirgū un atvieglotu uzņēmumu darbību ES, 2023. gada februārī Komisija pieņēma 24 lēmumus par pārkāpumiem⁵⁵. Tajā pašā laikā Komisijas veiktās stingrās izpildes nodrošināšanas darbības 18 pārkāpumu lietas ļāva izbeigt, pateicoties reāliem uzlabojumiem vienotajā pakalpojumu tirgū.

Nepamatoti šķēršļi rodas, ja valsts tiesību akti ir pretrunā ar vienotā tirgus noteikumiem vai ja šie noteikumi tiek nepilnīgi vai nepietiekami īstenoti vai piemēroti valsts līmenī, tostarp valsts iestāžu administratīvās prakses dēļ. Tie kavē uzņēmumu spēju attīstīties, saglabāt konkurētspēju un izmantot zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Daži šķēršļi ir izrādījušies pastāvīgi: 60 % no šķēršļiem, ar kuriem uzņēmumi šodien saskaras, ir tādi paši kā pirms 20 gadiem⁵⁶. Daudzi no tiem ir saistīti ar **valsts regulējumu, kā arī administratīvo praksi**, kas visupirms ir tieši jārisina dalībvalstīm. Starp šķēršļiem, kuru eksistenci apstiprināja ieinteresētās personas, ir valstu procedūru sarežģītība un informācijas trūkums par tām, nesamērīgas valstu prasības pakalpojumu jomā, tajā skaitā attiecībā uz speciālistu mobilitāti, apgrūtinātas administratīvās prasības attiecībā uz darba ņēmēju norīkošanu darbā un grūtības saistībā ar nodokļiem pārrobežu kontekstā. Daudzus šādus šķēršļus nav iespējams novērst ar tiesību aktu saskaņošanu, tāpēc galvenais mērķis joprojām ir samazināt šķēršļus valsts līmenī. Tehniskā atbalsta instruments palīdz dalībvalstīm uzlabot valsts pārvaldi un radīt labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi.

Pakalpojumi ir īpaši svarīgi ES ekonomikai. Tie veido aptuveni 70 % no ES IKP un 73 % no kopējās nodarbinātības. Pakalpojumi aptver plašu nozaru spektru un daudzas dažādas darbības jomas. Dažās nozarēs pakalpojumu brīva aprīte darbojas labi, jo to veicina digitālās tehnoloģijas un saskaņoti noteikumi. Citas joprojām ir galvenokārt vietējie tirgi, dažkārt konkrētā pakalpojuma raksturīgo faktoru dēļ (piemēram, reģionālo vai valsts tirgus preferenču dēļ). Gadījumos, kad pakalpojumu jomā ir iespējama lielāka integrācija, šķēršļi parasti ir saistīti ar **valsts regulējumu** uzņēmējdarbības pakalpojumu jomā, ierobežojošām

⁵⁴ Kā aprakstīts 1. pielikumā: 2020. gada rīcības plāna vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei īstenošanas novērtējums, [2023. gada ziņojums par vienoto tirgu](#). Visi ilgtermiņa rīcības plāna pasākumi vienotā tirgus noteikumu labākai īstenošanai un izpildei ir īstenoti vai uzsākti.

⁵⁵ [Pakalpojumu brīva aprīte. Komisija veic pasākumus \(europa.eu\)](#).

⁵⁶ Sk. [Eiropas Komisija \(2022\). 30 years of single market – taking stock and looking ahead](#).

atļauju izsniegšanas prasībām mazumtirdzniecības jomā, regulatīvām un administratīvām prasībām, kas apgrūtina būvniecības pakalpojumu pārrobežu sniegšanu, un ierobežojumiem tūrisma jomā gan attiecībā uz pārrobežu pakalpojumu sniegšanu, gan attiecībā uz prasībām izmitināšanas pakalpojumiem.

Ciešākai sadarbībai starp dalībvalstīm un ar Komisiju un informācijas apmaiņai, kā arī viedokļu apmaiņai, jo īpaši Konkurētspējas padomē, ir liela nozīme vienotā tirgus noteikumu rezultatīvā īstenošanā, tādējādi novēršot ES tiesību aktu pārkāpumus jau pašā sākumā un izvairoties no ES tiesību aktu pārkāpumiem.

2020. gadā izveidotās **Vienotā tirgus noteikumu izpildes panākšanas darba grupas (SMET)**⁵⁷ darbs ir parādījis, cik nozīmīga ir dalībvalstu un Komisijas sadarbība konkrētu šķēršļu novēršanā, ar kuriem ES uzņēmumi saskaras vienotajā tirgū. Kopīgais un intensīvais darbs šajā inovatīvajā forumā ir vērsts uz tiesiskā regulējuma vienkāršošanu un administratīvo šķēršļu mazināšanu konkrētās jomās. Piemēram, *SMET* ietvaros dalībvalstis ir vienojušās vienkāršot ierobežojumus speciālistiem un uzņēmumiem, kas sniedz pagaidu pārrobežu pakalpojumus, un, pamatojoties uz labu praksi, atcelt iepriekšējās kvalifikācijas pārbaudes 247 profesijām, kā arī pārskatīt un samazināt administratīvās un dokumentu prasības.

SMET noteica arī vairāk nekā 80 būtiskākos šķēršļus, kas kavē vēja un saules enerģijas iekārtu izvietojšanas atļauju netraucētu un ātru izsniegšanu. Ņemot vērā, ka atjaunīgās enerģijas ražošanā darbojas 50 000 MVU, šo šķēršļu novēršana veicinās ilgtspējīgu izaugsmi. Tas arī padarīs ES par investīcijām pievilcīgāku vietu un labi papildinās priekšlikumu par neto nulles emisiju industrijas aktu, kura mērķis ir veicināt un paātrināt investīcijas neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanas projektos, lai ievērojami palielinātu saules enerģijas paneļu, vējģeneratoru un citu tīras enerģijas tehnoloģiju ražošanu Eiropā. Spēkā esošais tiesiskais regulējums par atļauju izsniegšanu atjaunīgās enerģijas iekārtu izvietojšanai (pamatojoties uz Atjaunojamo energoresursu direktīvu) drīzumā tiks papildināts ar šo tiesību aktu attiecībā uz saskaņotu tiesisko regulējumu, lai racionalizētu atļauju izsniegšanu arī jaunām rūpnieciskām iekārtām, kas ražo šādas tehnoloģijas, tostarp gigarūpnīcu projektiem. Komisija atkārtoti uzsver, ka *SMET* ir nozīmīgs instruments sadarbībai ar dalībvalstīm, lai novērstu šķēršļus vienotajam tirgum, un tāpēc tā cer, ka kopīgie centieni, kuru mērķis ir sasniegt konkrētus rezultātus, turpināsies.

Lai labāk izprastu šķēršļus, ar kuriem saskaras **uzņēmējdarbības dalībnieki**, ir svarīgi **turpināt strukturētu sadarbību** ar viņiem, tostarp Industriālā foruma⁵⁸, Eiropas Biznesa atbalsta tīkla (*EEN*), valstu MVU sūtņu tīkla un klasteru tīkla ietvaros. Šo darbu papildinās analītiskais darbs, piemēram, gada ziņojums par vienoto tirgu un *SMET* gada ziņojums.

⁵⁷ https://single-market-economy.ec.europa.eu/news/single-market-task-force-continues-tackle-barriers-single-market-2022-11-29_en.

⁵⁸ Industriālais forums pulcē dalībvalstis, dažāda lieluma uzņēmumus, arodbiedrības un pilsonisko sabiedrību, un tas darbojas kā ieinteresēto personu diskusiju forums, kas iepazīstina ar Eiropas konkurētspējas stāvokli. Forumā darbojas arī īpaša darba grupa, kuras uzdevums ir novērtēt vienotā tirgus stāvokli. Tas arī aktīvi sniedz ieguldījumu pārkārtošanās plānos, kuros ņemtas vērā arī regulatīvās problēmas, kas saistītas ar Eiropas rūpniecības divējādo pārkārtošanos un izturētspēju. Tas darbojas ne tikai kā apspriežu forums, bet arī kā informācijas avots par problēmām, ar kurām saskaras nozare, un to, kā tās risināt. Forums sanāk 2–3 reizes gadā plenārsēdēs, un pēdējo reizi tas norisinājās 2023. gada 7. martā.

Vienotā tirgus rezultātu apkopojums ir noderīgs instruments visām ieinteresētajām personām, lai izprastu joprojām pastāvošos šķēršļus un izstrādātu pasākumus to novēršanai. **Komisija rūpīgi uzraudzīs** atsevišķus rādītājus no **vienotā tirgus rezultātu apkopojuma un citiem attiecīgiem avotiem, kas saistīti ar izpildi un uzņēmējdarbības vidi**, piemēram, transponēšanas un atbilstības deficītu, publisko iepirkumu, valsts iestāžu maksājumu kavējumiem un digitālo sabiedrisko pakalpojumu pieejamību, kā arī tos rādītājus, kas izstrādāti reformu ieteikumos attiecībā uz profesionālajiem pakalpojumiem.⁵⁹

Būtu pilnībā jāizmanto esošie sadarbības instrumenti, lai vēl vairāk uzlabotu iedzīvotāju un uzņēmumu vienotā tirgus problēmu proaktīvu un praktisku risināšanu, tostarp **dalībvalstīm steidzami jārikojas, lai nodrošinātu, ka valstu SOLVIT centriem⁶⁰** ir pietiekami un atbilstoši cilvēkresursi. Ir pierādījies, ka valstu pasākumu rūpīga pārbaude pirms to pieņemšanas ir īpaši iedarbīga, lai novērstu pretrunas ar vienotā tirgus noteikumiem. 2021. gadā⁶¹ SOLVIT ir izdevies atrisināt vairāk nekā 2000 lietu, un vidējais atrisinājuma rādītājs ir 87 %.

Paziņošanas mehānisms saskaņā ar **Vienotā tirgus pārredzamības direktīvu (VTPD paziņošanas sistēma)⁶²** ir kļuvis par patiesi preventīvu instrumentu, kas stiprina dialogu un sadarbību starp dalībvalstīm un Komisiju agrīnā posmā, piemēram, attiecībā uz transportu ar zemu emisiju līmeni vai atkritumu reciklēšanu un samazināšanu.

Lai uzlabotu atbilstību vienotā tirgus noteikumiem, Komisija plāno **vienkāršot dalībvalstu ziņošanas pienākumus, izveidojot vienotu vienotā tirgus paziņojumu ievades punktu**. Ja pašlaik dalībvalstīm ir jāizmanto dažādi paziņošanas rīki, kas izveidoti saskaņā ar dažādiem vienotā tirgus tiesību aktiem, tad vienotais paziņošanas logs ļaus dalībvalstīm pabeigt visu paziņojumu sagatavošanu vienviet.

Pakalpojumu jomā Komisija arī uzsāk prioritāru procesu, lai kopīgi ar **dalībvalstīm novērstu šķēršļus pakalpojumu brīvai aprītei rūpniecības ekosistēmās ar augstu pakalpojumu īpatsvaru**, kuras nav izmantojušas savu pārrobežu tirdzniecības potenciālu. Šīs ekosistēmas jo īpaši ir būvniecība, mazumtirdzniecība, tūrisms un uzņēmējdarbības pakalpojumi.

Daudzi šķēršļi nav radīti tiši — tie bieži vien ir vienkārši rezultāts atšķirīgiem darbības veidiem, kas dažādos laikos izstrādāti dažādās dalībvalstīs, koncentrējoties uz valsts vai vietējiem apsvērumiem. Tie nav izteikti pretrunā Līgumam vai saskaņotajiem noteikumiem. Tomēr tie joprojām var būtiski kavēt pārrobežu uzņēmējdarbību. Turklāt, neraugoties uz ieguvumiem, ko mēs visi varam gūt no netraucētas apmaiņas, praktiskus risinājumus var

⁵⁹ Saskaņā ar vienotā tirgus rezultātu apkopojumu pēdējais rezultāts digitālo sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā uzņēmumiem bija ļoti augsts (aptuveni 80 vai vairāk) divās trešdaļās dalībvalstu. Turpretī 2022. gadā 19 no 27 dalībvalstīm valsts iestāžu publisko maksājumu kavējumi bija lielāki nekā 2019. gadā. Kopumā publiskā iepirkuma rādītāji liecina par stabilu situāciju ar nelielu uzlabojumu. Tomēr vairākās dalībvalstīs ir iespējams panākt turpmāku progresu tādās jomās kā publiskā iepirkuma konkursu ar vienu pretendentu īpatsvars un līguma tiešas piešķiršanas īpatsvars. Attiecībā uz profesionālajiem pakalpojumiem rezultātu apkopojums liecina, ka laikposmā no 2007. līdz 2021. gadam ir gūti nelieli panākumi vai nav gūti nekādi panākumi attiecībā uz tādu regulatīvo šķēršļu samazināšanu, kas kavē profesionālās darbības uzsākšanu un veikšanu. Juridiskie pakalpojumi joprojām ir visvairāk aizsargātā profesija vienotajā tirgū.

⁶⁰ Nacionālie SOLVIT centri — Eiropas Komisija (europa.eu).

⁶¹ SOLVIT's Helping Hand in the Single Market: celebrating 20 years: https://ec.europa.eu/solvit/docs/2022/anniversary_report_web_en.pdf.

⁶² [Vienotā tirgus pārredzamības direktīva — EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

kavēt spēcīgas intereses, citas politiski redzamākas prioritātes un/vai vienkārši inerces spēks. Komisija nevar būt vienīgā vienotā tirgus interešu paudēja, kas darbojas, izmantojot savas izpildes un sasaukšanas pilnvaras. Vienotajam tirgum ir vajadzīga arī īpaša pārstāvība valstu pārvaldes iestādēs. Tāpēc Komisija ierosina katrai dalībvalstij izveidot īpašu **vienotā tirgus biroju, ar kura palīdzību novērst vienotā tirgus šķēršļus**. Šādā birojā jābūt augstākā līmeņa vadībai un atbilstošiem resursiem, kā arī pastāvīgam uzdevumam proaktīvi izvirzīt jautājumus un ierosināt risinājumus valsts lēmumu pieņemšanas sistēmā⁶³. Šis darbs papildinātu tādas sadarbības instrumentus kā *SOLVIT* un *SMET*, un tas jo īpaši varētu palīdzēt novērst atlikušos šķēršļus pakalpojumu sniegšanai.

Ļoti svarīgi ir **novērst jaunu tirdzniecības šķēršļu** rašanos, un tas ir īpaši svarīgi pakalpojumu nozarē, kur valstu regulējuma daudzveidība un spēcīgas intereses ir ierobežojušas iespējas panākt lielāku integrāciju vienotajā tirgū. **Pakalpojumu direktīvā** ir noteikts, ka dalībvalstīm jānodrošina, lai jaunie noteikumi, ko tās ievieš, būtu pamatoti un samērīgi, proti, attiecībā uz tādiem ierobežojumiem kā teritoriālie ierobežojumi, uzņēmumu īpašumtiesību noteikumi vai fiksēti tarifi. Pakalpojumu direktīva arī uzliek dalībvalstīm pienākumu paziņot par šādām jaunām prasībām Komisijai un pārējām dalībvalstīm.

Turklāt kopš 2020. gada **Samērīguma novērtēšanas direktīva** nodrošina dalībvalstīm sistēmu, kas vajadzīga, lai novērtētu un paskaidrotu, kāpēc visi jaunie valsts noteikumi ir nediskriminējoši un samērīgi, pirms tie stājas spēkā. Tomēr tas attiecas tikai uz daļu pakalpojumu ekonomikas, proti, regulētiem profesionālajiem pakalpojumiem. Komisija kopā ar dalībvalstīm plāno izpētīt, kā vislabāk izmantot šo sistēmu attiecībā uz pakalpojumiem kopumā, ne tikai profesijām. Tas tiks panākts, pielāgojot Pakalpojumu direktīvas paziņošanas rīku un sniedzot dalībvalstīm papildu mērķtiecīgus norādījumus par šo samērīguma kritēriju piemērošanu. Tas būtiski sekmēs labāku un mazāk ierobežojošu regulējumu un ļaus izvairīties no dārgas un nevajadzīgi konfrontējošas *ex post* izpildes.

Liela dalībvalstu grupa ir sākusi sadarboties ar Komisiju, lai brīvprātīgi ieviestu **kopēju e-deklarāciju norīkotiem darba ņēmējiem**⁶⁴. Komisija mudina visas dalībvalstis censties pabeigt darbu līdz 2023. gada beigām.

Lai uzlabotu vienotā tirgus noteikumu piemērošanu un izpildi un izpildītu iepriekšējās saistības, ir vajadzīga **atjaunota politiskā apņemšanās** visos līmeņos⁶⁵. Komisija regulāri informēs par **vienotā tirgus rezultātu apkopojuma rādītājiem valstu iestādes, kas atbildīgas par vienoto tirgu**, jo īpaši Konkurētspējas padomē. Diskusijā būtu jānovērtē progress mērķrādītāju sasniegšanā, jānosaka iespējamie papildu pasākumi, lai uzlabotu dalībvalstu sniegumu vienotā tirgus noteikumu izpildē un samazinātu nevajadzīgus un nesamērīgus šķēršļus.

⁶³ Tā loma būtu jāpielāgo dažādām pārvaldības sistēmām, piemēram, federatīvajās sistēmās vai sistēmās, kur pastāv ievērojama decentralizācija.

⁶⁴ Līdz 2023. gada sākumam un pēc konsultācijām un priekšizpētes 20 dalībvalstis vienojās strādāt pie vienotas formas izveides, kā paziņots 2021. gada Industriālās stratēģijas atjauninājumā.

⁶⁵ 1 % transponēšanas deficīta (Komisijai vēl pilnībā nepaziņoto vienotā tirgus direktīvu procentuālā daļa) mērķrādītājs, ko noteica Eiropadome 2007. gada 8. un 9. martā Briselē, un 0 % transponēšanas mērķrādītājs attiecībā uz direktīvām, kuru īstenošana kavējas vairāk nekā divus gadus, ko noteica Eiropadome 2002. gada 15. un 16. martā Barselonā.

Komisija atsaucas uz savu iepriekšējo aicinājumu dalībvalstīm apņemt ierobežot transponēšanas deficītu līdz 0,5 % attiecībā uz visām direktīvām⁶⁶ un līdz 0 % attiecībā uz direktīvām, kuru īstenošana kavējas vairāk nekā divus gadus⁶⁷. Tāpat Komisija atsaucas uz savu iepriekšējo priekšlikumu ierobežot atbilstības deficītu līdz 0,5 % attiecībā uz visām direktīvām⁶⁸. Turklāt attiecībā uz lietām par transponēšanas pasākumu nepaziņošanu Komisija ir ierosinājusi noteikt 12 mēnešu termiņu no oficiālā paziņojuma vēstules nosūtīšanas līdz lietas atrisināšanai vai pārkāpuma lietas nodošanai Tiesai⁶⁹.

Pamatojoties uz iepriekš minētajiem elementiem, **Komisija ierosina noteikt konkrētus izpildes mērķrādītājus, lai ierobežotu gan transponēšanas, gan atbilstības deficītu līdz 0,5 %**. Tā arī ierosina **noteikt SOLVIT kritēriju**, lai katrā dalībvalstī 12 mēnešu laikā atrisinātu vismaz 90 % lietu. Komisija informēs arī par saviem novērojumiem attiecībā uz progresu vienotā tirgus šķēršļu novēršanā saistībā ar tādiem sadarbības instrumentiem kā *SMET*.

3.2. Vienotā tirgus zaļās un digitālās dimensijas turpmāka veicināšana

Vienotajam tirgum būs izšķiroša nozīme **ES zaļās pārkārtošanās procesā un pārejā uz aprites ekonomiku**. ES ir jā saglabā vadošā loma tīro tehnoloģiju jomā un konkurētspēja dekarbonizācijas jomā, lai spētu īstenot ekonomiku ar nulles emisiju līmeni. Mums ir efektīvāk jāizmanto materiāli un citi resursi un jāpāriet uz aprites ekonomiku, kas saglabā materiālu vērtību produktos un samazina atkritumu daudzumu. Aprites ekonomikas rīcības plāns tiek izstrādāts ar vērienīgiem mērķiem, lai veicinātu zaļo un digitālo pārkārtošanos.

Vienoti noteikumi, kas piemērojami visā ES, ļaus uzņēmumiem vieglāk risināt problēmas un tādējādi sasniegt mūsu mērķus — iespējams, arī globālā līmenī. **Ilgtermiņu produktu ekodizaina noteikumi** veicina un palielina produktu materiālu rekuperāciju un reciklēšanu to aprites cikla beigās, līdz minimumam samazinot atkritumu rašanos. **Produkta pases iniciatīva** ļaus patērētājiem un uzņēmējiem viegli piekļūt informācijai par produktu atbilstību, kā arī par reciklēto un reciklējamu materiālu saturu produktos.

ES ilgtermiņa finansējuma shēma piedāvā instrumentus, kas palīdz privātajam kapitālam ieguldīt videi draudzīgās darbībās un finansēt pārkārtošanos. ES taksonomija piedāvā ilgtermiņu saimniecisko darbību sarakstu, kas pielāgots investoriem, kuri meklē tīras tehnoloģijas un vēlas veikt ilgtermiņa investīcijas.

Lai gan ES elektroenerģijas tirgus pašreizējā struktūra daudzus gadus ir nodrošinājusi efektīvu, labi integrētu tirgu, kas stimulēja atjaunīgās enerģijas un mazoglekļa enerģijas un tīru elastīgu tehnoloģiju ieviešanu, nesena enerģētiskā krīze ir atklājusi vairākus trūkumus, kuru dēļ mājāsaimniecības un uzņēmumi ir bijuši pakļauti ievērojamiem cenu kāpumiem, kas ir ietekmējuši elektroenerģijas rēķinus. Lai reaģētu uz krīzi, ES pieņēma energoresursu cenu instrumentu kopumu ar pasākumiem augstu cenu problēmas risināšanai (tajā skaitā ienākumu

⁶⁶ 0,5 % transponēšanas deficīta mērķrādītājs, ko Komisija ierosinājusi Vienotā tirgus aktā (COM(2011) 0206).

⁶⁷ 0 % transponēšanas mērķrādītājs attiecībā uz direktīvām, kuru ieviešana kavējas vairāk nekā divus gadus, ko 2002. gada 15. un 16. martā Barselonā noteica Eiropadome.

⁶⁸ 0,5 % atbilstības deficīta mērķrādītājs, ko Komisija ierosinājusi Vienotā tirgus aktā (COM(2011) 0206).

⁶⁹ Komisijas paziņojums. ES tiesību akti: labāki rezultāti līdz ar labāku piemērošanu (C/2016/8600).

atbalstu, nodokļu atvieglojumus un gāzes taupīšanas un uzglabāšanas pasākumus), kā arī plānu *REPowerEU* ar turpmākiem pasākumiem un finansējumu energoefektivitātes un atjaunīgās enerģijas veicināšanai, lai samazinātu atkarību no Krievijas fosilā kurināmā. Komisija ir ierosinājusi elektroenerģijas tirgus modeļa reformu⁷⁰.

Digitalizācija ir visuresoša un ir daļa no mūsu ikdienas dzīves. Tā ir būtisks Savienības konkurētspējas, pārticības un mūsu sabiedrības labklājības virzītājspēks. **Digitālo pakalpojumu akts** un **Digitālo tirgu akts** piešķir Komisijai jaunas tiešās, izmeklēšanas un izpildes pilnvaras, kas jau pastāv dažās citās jomās, piemēram, konkurences tiesībās un finanšu nozares regulēšanā. Komisija ir apņēmusies veikt visus nepieciešamos izmeklēšanas un izpildes pasākumus un izmantot savas uzraudzības pilnvaras pret ļoti lielām tiešsaistes platformām un ļoti lielām tiešsaistes meklētājprogrammām, kā arī vārtziņiem, ja tie neievēro savus Digitālo pakalpojumu aktā vai Digitālo tirgu aktā noteiktos pienākumus.

Eiropas iedzīvotājiem visā vienotajā tirgū ir vajadzīga piekļuve **uzticamai, ātrai un drošai savienojamībai** visā Savienībā, nodrošinot, ka visas ES kritiski svarīgās infrastruktūras, tajā skaitā elektroniskie sakari un digitālās infrastruktūras, ir ļoti drošas. Līdztekus 23. februārī pieņemtajam **Gigabitu infrastruktūras akta** priekšlikumam Komisija ir uzsākusi plašu izpēti apspriešanos par savienojamības nozares nākotni. Apspriešanās iekļauj arī izpēti par to, kā mēs varam **virzīties uz reālu telesakaru vienoto tirgu**. Tas nāktu par labu iedzīvotājiem, nodrošinot viņiem labākus un pieejamākus telesakaru pakalpojumus.

2020. gada Eiropas Datu stratēģijas mērķis ir izveidot patiesi vienotu datu tirgu, kurā pilnībā tiek ievēroti Eiropas noteikumi par privātumu un datu aizsardzību un kurā ir juridiska skaidrība par to, kas un ar kādiem nosacījumiem var piekļūt datiem un tos izmantot. 2022. gada februārī Komisija ierosināja Datu aktu, lai izveidotu pamatprincipu sistēmu, kas nodrošinātu taisnīgumu digitālajā vidē, sekmētu konkurētspējīgu datu tirgu, pavērtu iespējas uz datiem balstītai inovācijai un padarītu datus pieejamākus visiem. Vispārējo sistēmu atbalstīs **kopēju Eiropas datu telpu** izveide un savstarpēja savienošana stratēģiskās nozarēs un sabiedriski nozīmīgās jomās.

Vienlaikus ar šā paziņojuma publicēšanu **Komisija uzsāk publiskā iepirkuma datu telpas izveidi**⁷¹, kas nodrošinās pieejamākus un kvalitatīvākus datus par publiskā iepirkuma līgumiem, kuru vērtība ir aptuveni divi triljoni euro (gandrīz 13,6 % no ES IKP)⁷². Šī datu telpa radīs vienlīdzīgus konkurences apstākļus uzņēmumiem, kas iesniedz piedāvājumus publiskā iepirkuma projektiem visā ES. Tā būs īpaši noderīgs instruments MVU. Tas palīdzēs publisko iepirkumu veicējiem un uzņēmumiem uzlabot investīciju un piedāvājumu stratēģiju, kā arī nodrošinās visām ieinteresētajām personām lielāku pārredzamību un saimnieciski visizdevīgākos piedāvājumus.

Ierosinātā **Eiropas veselības datu telpa** ne tikai nodrošinās iespējas individuāliem pacientiem, bet arī ļaus īstenot ar veselību saistītus pētījumus un inovācijas Eiropas mērogā⁷³.

⁷⁰ COM(2023) 148 final.

⁷¹ C(2023) 1696.

⁷² Pašlaik tikai neliela daļa datu — no tikai 20 % no visiem konkursiem — ir pieejama un meklējama analīzei vienuviet — ES datubāzē *Tenders Electronic Daily (TED)*. Savukārt 80 % datu dalībvalstīs ir izklaidēti dažādos formātos un dažādās sistēmās.

⁷³ [Eiropas veselības datu telpa \(europa.eu\)](https://europa.eu).

Jānovērš arī pārmērīga farmācijas preču vienotā tirgus sadrumstalotība, lai atvieglotu zāļu apriti ES pacientu interesēs.

Pēc gadu desmitiem ilgušām diskusijām vienotais patents beidzot tiks ieviests 2023. gada jūnijā. Tas iezīmē **ilgi gaidīto tehnoloģiju vienotā tirgus padziļināšanu**. Patenti ir visspēcīgākās intelektuālā īpašuma tiesības, kas ir ļoti svarīgas investīcijām digitalizācijā. Simulācijas liecina, ka vienotais patents varētu radīt 1,8 miljardu euro pieaugumu ārvalstu tiešajām investīcijām ES gadā⁷⁴. Vienotais patents tiks papildināts ar standartu īstenošanai nepieciešamo patentu reformu, kas **noteiks globālos licencēšanas standartus** tādā veidā, lai maksimāli palielinātu gan ES standartu īstenošanai nepieciešamo patentu īpašnieku, gan īstenotāju ieguldījumus pētniecībā un izstrādē.

Digitalizācija ļauj iedzīvotājiem arvien vieglāk izmantot savas sociālā nodrošinājuma tiesības ārvalstīs. Komisija 2023. gadā nāks klajā ar iniciatīvu par **sociālā nodrošinājuma koordinācijas digitalizāciju** saistībā ar darbu pie Eiropas sociālā nodrošinājuma kartes izmēģinājuma projekta⁷⁵. Iniciatīvā tiks izklāstīts, kā digitalizācija šajā jomā atvieglot iedzīvotāju sociālā nodrošinājuma tiesību izmantošanu visā Eiropā un tādējādi atbalsta personu brīvu pārvietošanos un darbaspēka mobilitāti. Tajā tiks aprakstīts sociālā nodrošinājuma digitalizācijas progress, galvenie izaicinājumi un iespējas, saikne ar citām digitālajām iniciatīvām un noteikti skaidri atskaites punkti līdz 2030. gadam, atbalstot Komisijas ilgtermiņa redzējumu par sadarbībspējīgākām un savstarpēji saistītām sociālā nodrošinājuma sistēmām.

ES aktīvi darbojas arī nodokļu politikas jomā, lai novērstu izkropļojumus un nodrošinātu labu vienotā tirgus darbību. Piemēram, priekšlikums **“PVN digitālajā laikmetā”**⁷⁶ ievērojami veicinās vienotā tirgus stiprināšanu, jo vēl vairāk vienkāršos tirgotāju, it īpaši MVU, PVN saistības un ierosinās digitālo ziņošanas prasību, kas novērsīs turpmāku sadrumstalotību ES. Uzņēmējdarbība Eiropā: ienākumu nodokļu sistēma (*BEFIT*), kas pašlaik tiek sagatavota, ieviesīs vienotu uzņēmumu ienākumu nodokļu noteikumu kopumu ES, radot saskaņotu pieeju uzņēmējdarbības aplikšanai ar nodokļiem visā ES.

Turklāt Komisija gatavo vērienīgu **Muitas savienības reformu**, kas vēl vairāk stiprinās sadarbību starp muitas un tirgus uzraudzības iestādēm, ietverot centralizētu riska pārvaldības datu analīzi un visaptverošāku un strukturētāku datu apmaiņu no dažādiem avotiem. Lai ES uzņēmumi varētu attīstīties, saskaroties ar jauniem ģeopolitiskiem izaicinājumiem, un saglabāt savas ražotnes vienotajā tirgū, ārkārtīgi svarīgi ir saglabāt tā integritāti un vienlīdzīgus konkurences apstākļus ar trešo valstu ražotājiem. Tādējādi muitas reformas

⁷⁴ <https://www.epo.org/service-support/publications.html?pubid=162#tab3>.

⁷⁵ Šī karte papildina sociālā nodrošinājuma informācijas elektronisku apmaiņu (*EESSI*), kas nodrošina apmaiņu starp iestādēm, atvieglot mijiedarbību un apmaiņu starp mobilajiem pilsoņiem, sociālā nodrošinājuma iestādēm un citām attiecīgajām valsts pārvaldes iestādēm (piemēram, darba inspekcijām un veselības aprūpes pakalpojumu sniedzējiem), padarot iespējamu sociālā nodrošinājuma tiesību pārbaudi reāllaikā, tostarp tiem dalībniekiem, kuriem nav piekļuves *EESSI* sistēmai.

⁷⁶ Sk. COM(2022) 701 final.

https://taxation-customs.ec.europa.eu/taxation-1/value-added-tax-vat/vat-digital-age_en.

būtisks mērķis ir efektīvāk un iedarbīgāk īstenot ES noteikumus attiecībā uz ārējām robežām, tostarp aizliegumus un ierobežojumus⁷⁷.

Veiksmīgai pārejai uz zaļo un digitālo ekonomiku ir nepieciešams darbaspēks ar atbilstošu izglītību un prasmēm. Jau šobrīd 77 % uzņēmumu apgalvo, ka tiem ir grūti atrast darbiniekus ar nepieciešamajām prasmēm⁷⁸. Būtisks instruments, kas uzņēmumiem nodrošina piekļuvi prasmēm, kad un kur tās ir vajadzīgas, ir **ES profesionālās mobilitātes sistēma**, kas kopš 1997. gada ļāvusi 800 000 cilvēku praktizēt savu profesiju citā dalībvalstī. Kopš 2013. gada, ieviešot **Eiropas profesionālo karti un kopējo apmācības pārbaudi**, mobilitāte ir kļuvusi vieglāka, taču tikai dažās profesijās. Lai izmantotu šo potenciālu un padarītu profesionālo kvalifikāciju atzīšanu citās dalībvalstīs ātrāku un vienkāršāku lielākam skaitam cilvēku, Komisija kopā ar dalībvalstīm izpētīs iespēju plašāk izmantot šos un līdzīgus rīkus. Turklāt 2023. gadā Komisija nāks klajā ar **priekšlikumu atvieglot trešo valstu valstspiederīgo kvalifikāciju atzīšanu**, lai padarītu vienoto tirgu pievilcīgāku talantīgiem un kvalificētiem darba ņēmējiem no valstīm ārpus ES. Komisija arī izmēģinās Eiropas digitālo prasmju sertifikātu, lai nodrošinātu digitālo prasmju apguves un pilnveides minimālu kvalitātes līmeni un tā atzīšanu visā ES. Vienlaikus līdz 2025. gadam mēs pabeigsim Eiropas Izglītības telpas izveidi, tādējādi turpinot bagātināt dalībvalstu izglītības sistēmu digitālo un zaļo dimensiju, atvieglojot izglītojamo un skolotāju darbu visā vienotajā tirgū un sekmējot pētnieku un universitāšu sadarbību.

* * *

4. SECINĀJUMI

Vienotais tirgus ir sniedzis labumu iedzīvotājiem, uzņēmumiem un ES kopumā ekonomiskā, sociālā un ģeopolitiskā ziņā. Lai gan šie ieguvumi ir neapstrīdami, ir jāturpina kopīgi centieni, lai **izpētītu un rastu risinājumus**, kas ļautu gūt lielāku labumu no vēl neizmantotā potenciāla. Vienotajam tirgum arī turpmāk **būs jāpielāgojas** jaunajai ģeopolitiskajai videi, tehnoloģiju attīstībai, zaļās un digitālās pārkārtošanās procesiem un nepieciešamībai palielināt ES ilgtermiņa konkurētspēju un produktivitāti.

Vienotā tirgus izveide pirms 30 gadiem bija kopīgu centienu auglis. **Raugoties nākotnē**, mums jāturpina maksimāli palielināt vienotā tirgus sniegtās priekšrocības, ņemot vērā šīs jaunākās norises. Pirmkārt, atkārtoti jāpievērš uzmanība šķēršļu novēršanai jomās, kas ir vissvarīgākās visai ekonomikai, piemēram, pakalpojumu, kapitāla tirgu, enerģijas tirgu, digitālo un datu tirgu jomā. Otrkārt, izpildes pasākumiem jākoncentrējas uz jomām ar

⁷⁷ Vēl viens muitas un tirgus uzraudzības iestāžu pastiprinātas sadarbības piemērs ir nesen pieņemtā regula par ES vienloga vidi muitas jomā, kas nodrošina valstu muitas sistēmu savstarpēju savienojumu: Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/2399 (2022. gada 23. novembris), ar ko izveido Eiropas Savienības vienloga vidi muitas jomā un groza Regulu (ES) Nr. 952/2013 (OV L 317, 9.12.2022., 1. lpp.).

⁷⁸ [2023. gada ziņojums par vienoto tirgu](#), 23. lpp.

vislielāko neizmantoto potenciālu, tādām kā uzņēmējdarbības pakalpojumi, mazumtirdzniecība, būvniecība un tūrisms. Treškārt, ir vajadzīgi skaidri kritēriji, lai novērstu trūkumus, kas saistīti ar ES noteikumu transponēšanu un īstenošanu, administratīvo šķēršļu samazināšanu un uzņēmējdarbības vides uzlabošanu.

Komisija uzraudzīs progresu, pamatojoties uz vienotā tirgus rezultātu apkopojumu un citiem attiecīgiem avotiem, kas saistīti ar izpildi un uzņēmējdarbības vidi, kā arī progresu *SOLVIT* un sadarbības instrumentu, tādu kā *SMET*, ietvaros.

Pamatojoties uz iepriekš izklāstītajiem apsvērumiem, Komisijas ziņojumi par progresu **vienotā tirgus noteikumu izpildē un īstenošanā**, kā arī par **šķēršļu novēršanu vienotajam tirgum** sniegs pamatu **Padomes un Eiropadomes diskusijām**. Valstu un valdību vadītāji tiek aicināti katru gadu apspriest attiecīgās norises pavasara Eiropadomes sanāksmes ietvaros.

Tas viss prasīs **kopīgus centienus, kuros visi dalībnieki** — Eiropas Parlaments, dalībvalstis, Komisija, kā arī uzņēmumi, MVU un pilsoniskās sabiedrības organizācijas — katrs uzņemsies savu lomu.

Komisija aicina līderus, valdības, likumdevējus un sociālos partnerus šā gada svinības par godu vienotajam tirgum uzskatīt par **iespēju divkāršot centienus, lai vienotais tirgus cilvēkiem un uzņēmumiem nodrošinātu un sniegtu labākus rezultātus**. Ir jāturpina pārdomas par to, kā vienoto tirgu attīstīt turpmākajos 30 gados.